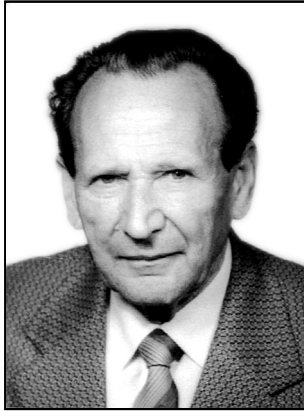

Ez év február 4-én kísértük utolsó útjára, a kolozsvári Házsongárdi temetőbe a január 31-én, élete 84. évében elhunyt Imreh István történészt, az MTA külső tagját, az erdélyi magyar szellemi élet kiemelkedő személyiségét. A második világháború idején a kolozsvári Ferenc József Tudományegyetem Közgazdaságtudományi Karán oklevelet szerzett gazdaságtörténész életműve szorosan egybefonódott az Erdélyi Tudományos Intézet, az Erdélyi Múzeum-Egyesület és a Bolyai Tudományegyetem keretében folyó tudományos illetőleg oktatói-nevelői munkálkodással. Erdély mezőgazdasági, ipari és népesedési múltját kutatva felfedezője, összegyűjtője és közzétevője lett a székely falusi írásbeliségnek, annak a sajátos történelmi forrásfajtának, amelyben a legbeszédesebben tükröződnek a középkori magyar falu közösségi hagyományai. *A székely falutörvények* (1947), *A rendtartó székely falu* (1973), *A törvényhozó székely falu* (1983) című kötetekben közzétett források és az azokat értelmező, európai kitekintésű magyarázatok a földközösségből kinövő faluközösséget olyan szerves társadalmi fejleményként mutatják be, melyben a székely falunak sikerült kigyöngyöznie sajátos belső autonómiáját. Áttekintve mintegy száz esztendő tudományos hozamát a tárgykörben, 1989-ben Wellmann Imre így értékelte Imreh István teljesítményét: „Közel egy évszázaddal ezelőtt méltán lehetett fölfedezésként értékelni, ahogy Tagányi Károly a magyarországi földközösség hajdani meglétét az ismeretlenség homályából a napvilágra hozta. Napjainkban Imreh továbbhaladva ugyancsak már-már veszendőbe ment nagy értékű kútfőegyüt-

IMREH ISTVÁN
1919 – 2003

test óvott meg a fenyegető enyhészettől, tett hozzáférhetővé és beszédessé. A székely falutörvények, faluközösségi rendtartások és jegyzőkönyvek tiszta, közvetlen sugárzással világítanak be a közösségi életet élő falusi nép mindennapjának mélyébe, közzétételük és feldolgozásuk új, egyedülálló szilárd alapvetés további agrártörténeti kutatásaink számára.”

Az Erdélyi Múzeum-Egyesület 1999-ben, nyolcvanadik születésnapján emlék-

könyvvel tisztelte meg hűséges tagját, egyik legállhatatosabb újjáélesztőjét. Ebben ez a jellemzés olvasható a gazdag életműről: „A sikeres tudományos pálya titkait fürkészve ezer és ezer tényező szerencsés közremunkálására figyelhetünk fel. Ezek közül most csak kettőt említünk: az üstökön ragadott ihletet és a biztos tudást megszerző állhatatosságát.”

Kereken hatvan esztendeje annak, hogy a Kolozsvári Református Kollégium hatodik gimnazista diákja – jómagam – ismeretségbe került a Kolozsvári Ferenc József Tudományegyetem Közgazdaságtudományi Karának néhány hallgatójával, köztük Imreh Istvánal. Ki gondolta akkor, hogy a Kolozsvári Magyar Diákok Szövetsége, betűszóval a KMDSZ rendezte előadásorozatot, amely az akkori legidőszerűbb társadalmi kérdések megvilágítására vállalkozott, életre szóló barátságnak lesz a forrása? Az akkor nagynak tetsző korkülönbség – ami a hatodik gimnazista diák és a tanulmányai befejezése felé közeledő egyetemi hallgató között tátongott – az évek múltával egyre zsugorodott, hogy aztán teljesen elenyésszen. Életem nagy ajándékának tartottam és tartom ma is, hogy ebből a véletlenszerűnek minősíthető ismeretségből idővel szoros baráti, családainkat

egybefűző kötelek szövődött. De hogy az lett, az elsősorban Imreh István művészi tökélyre emelt kapcsolatteremtő adottságának köszönhető. A háborút követő idők nagy konvulziói kellettek ahhoz, hogy szolidaritást vállalva velünk, tanárigazgatóként egyik előjárója lett a Móricz Zsigmond Kollégium néven egybesereglett ifjúsági önszerveződésnek. Később a Bolyai Tudományegyetemen előbb tanítványként, majd hamarosan kollégaként közösen próbáltuk eltakarítani a házból a romokat, a lelkekből pedig a háború ütötte sebeket. Évek teltevel, rádöbbenve a nagy megcsalattatásra, ugyancsak közösen lestük a jövőt, és reménykedtünk abban, hogy az erdélyi magyarság szétvert intézményrendszeréből hátha fel lehet előbb-utóbb valamit támasztani. Újraeledésünk idején, már betegen, de sokunkat megszegényítő buzgalommal munkálkodott megmaradásunk feltételeinek biztosításán. Együtt aggódtunk gyermekeink jövőjéért, és kölcsönösen biztattuk egymást sok-sok megaláztatás gerincroppanás nélküli átvészelésére. De a reménytelenül hosszúnak tűnő keserves évek egyszer-másszor derűs napokkal is megajándékoztak. Kortársai közül nem sokan tudtunk lélekben úgy építkezni, mint ő, aki egyfelől a maga társas viszonyainak létrehozásával, másrészt emberi nemünket

jellemző társas viszonyainknak a mélységekbe hatoló tanulmányozásával törekedett az alkotó életforma megtalálására, illetőleg az isteni műben, a teremtésben való részese-désre.

Sokat adott a maga és embertársai egyéniségére, annak egyszeri és megismételhetetlen volta sérthetlenségére. Ugyanakkor távol tartotta magától az önzést, megvetette az individualizmust, az egyénieskedő akarnokságot. Az önérzetet nem tévesztette össze a hiúság vásárával; ez utóbbinak nem volt hajlandó még vezetőként sem részese lenni. A nagy elidegenedések évadján igényelte a bensőséges emberi kapcsolatok hevét: a család, az otthon melegét, a baráti kézszerítást, a nemzetig terjedő nagyobb közösség egymást óvó szolidaritását, s mindehhez hozzátette azt, ami saját cselekvőképességéből kitelt.

A búcsúzás óráján vigasztaljon mindnyájunkat a tőle kapott szeretet, az, hogy milyen bőkezűen szórta közöttünk szeretet-tartalékait. Jutott abból bőven hitvesnek, gyermeknek, unokának, barátinak, szakmabelinek, tanítványnak, de Kolozsvártól Háromszékig a kutatási területül kiszemelt tájaknak, az itt élő, különböző nyelveket beszélő népek fiainak és leányainak.

Benkő Samu
az MTA külső tagja

